

ЗБЕРЕЖЕННЯ МІСЬКОЇ ЗАБУДОВИ

Махортова М.С., студ. гр. ДАС-354

Науковий керівник – Вахніченко О.В., канд. арх., доцент (кафедра Дизайну архітектурного середовища, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. В даній статті розглянуто процес збереження історичної забудови. Досліджено аспекти його важливості та впливу на загальне середовище, категорії, історію розвитку. Проаналізовано світовий досвід комплексного збереження міської забудови, досвід України на прикладі Спасо-Преображенського кафедрального собору міста Одеси внаслідок руйнування російською ракетою. На цій підставі зазначено, що збереження міської забудови є необхідним процесом, засоби для здійснення якого наразі постійно удосконалюються.

Актуальність теми дослідження. Збереження та консервація пам'яток історії відіграє життєво важливу роль у розвитку міст, забезпечуючи захист, підтримку та реставрацію історичних будівель і пам'яток. Ці споруди не лише мають значну архітектурну цінність, але й служать відчутними зв'язками з минулим, культурою та самобутністю міста [2]. Збереження міської спадщини допомагає розвитку місцевої промисловості та надає громадянам можливості одержання доходу. Туризм є однією з основних причин збереження історичної спадщини [1]. Після російського повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року питання збереження міської та культурної спадщини стало одним із найважливіших, особливо в перспективі комплексного відновлення країни.

Збереження міст стосується захисту історичних, культурних та архітектурних ресурсів у міських районах. Це може включати збереження будівель, ландшафтів вулиць і районів, а також захист природних і культурних ландшафтів у межах міста. Зусилля щодо збереження міст також можуть включати реабілітацію та адаптивне повторне використання історичних споруд, а також розробку політики та програм для спрямування нового будівництва та розвитку таким чином, щоб поважати та покращувати характер існуючих міських територій [5].

Хоча фактичний термін «збереження історичних пам'яток» не став популярним до 1960-х років, закон про збереження історичних місць бере свій початок із середини 17-го століття. У цей час заможні англійці постійно збирали історичні артефакти, ведучи до їх збереження. Лише в 1913 р. збереження історичних пам'яток стало частиною англійського законодавства. Того року Закон про стародавні пам'ятки у Сполученому Королівстві офіційно зберігав там історичні споруди. У 1944 р. збереження стало головним компонентом планування у Великій Британії, коли Закон про планування міст і сіл поставив збереження історичних місць на перший план законів і затвердження проектів планування. У Сполучених Штатах Асоціація зі збереження старожитностей Вірджинії була заснована в 1889 р. в Річмонді, штат Вірджинія, як перша державна група зі збереження історичних пам'яток у країні. Збереження історичних місць вийшло на національну сцену в 1949 р., коли Національний фонд охорони історичних пам'яток США розробив конкретні цілі щодо збереження [3].

Ось п'ять важливих частин збереження міст, які необхідні для успішного проекту:

1. *Збереження історичних пам'яток:* це передбачає збереження архітектурної спадщини міста шляхом відновлення старих будівель і пам'ятників до їх первісного стану.
2. *Зелені насадження:* збереження міст також включає створення зелених насаджень, таких як парки, сади та відкриті території, щоб люди могли насолоджуватися природою міста.
3. *Сталий розвиток:* сталий розвиток є ключовим для будь-якого міського природоохоронного проекту, оскільки він гарантує, що ресурси використовуються відповідально та з мінімальним впливом на навколишнє середовище.

4. *Залучення громадськості*: залучення громадськості має важливе значення для успішних проектів збереження міст, оскільки це дозволяє громадянам висловити свою думку про те, як вони хочуть, щоб їхнє місто виглядало в майбутньому.

5. *Адаптація*: в контексті збереження міст адаптація стосується процесу модифікації або зміни існуючої історичної будівлі чи споруди, щоб зробити її придатною для нового використання чи призначення, зберігаючи при цьому її історичний характер і значення [5].

Будівельна спадщина, також відома як архітектурна спадщина або антропогенне середовище, відноситься до фізичних структур і елементів, що складають антропогенне середовище міста чи регіону. Це включає будівлі, пам'ятники, мости, вуличні пейзажі та інші створені людиною об'єкти, які мають культурне, історичне, архітектурне чи інше значення. Будівельну спадщину можна розділити на дві категорії: *народну* та *пам'ятну*. Народна спадщина складається з повсякденних будівель: будинки, комори та інші споруди, пов'язані з традиційним способом життя. Пам'ятна спадщина складається з великих споруд: замки, собори та палаци, які зазвичай пов'язані з важливими історичними особами чи подіями. Обидва види культурної спадщини дають унікальне розуміння минулого та допомагають сформувати розуміння світу навколо нас [5] (рис. 1).

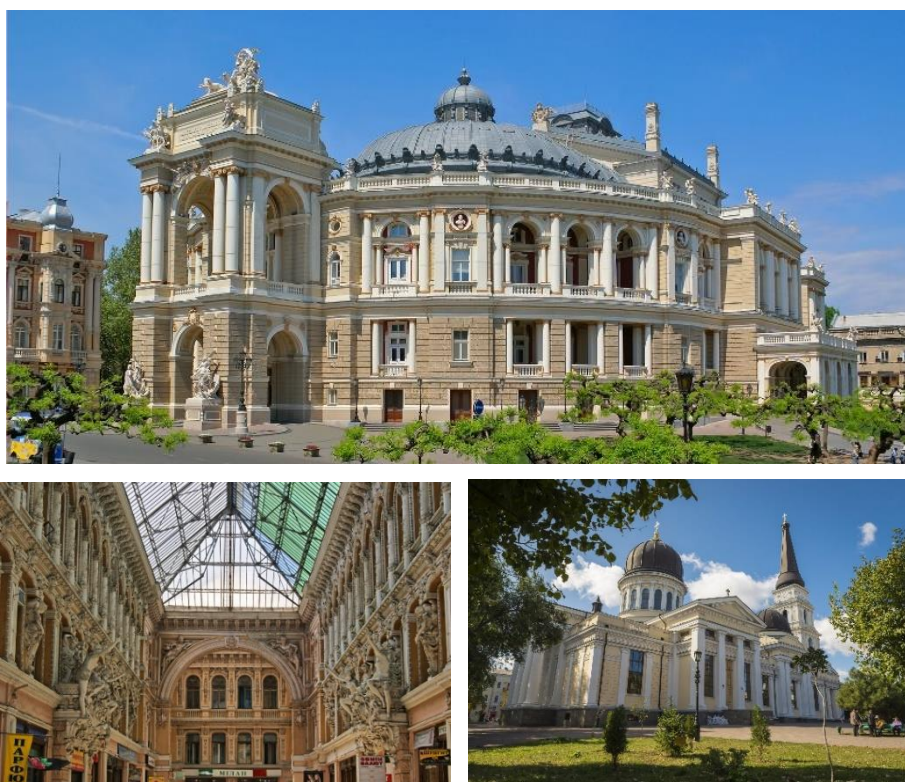

Рис. 1. Об'єкти культурної спадщини м. Одеси

Є кілька причин, чому збереження міст є важливим:

1. *Збереження культурної та історичної пам'яті*: збереження міст допомагає зберегти культурну та історичну спадщину міста, дозволяючи майбутнім поколінням дізнаватися про минуле міста та цінувати його.

2. *Економічні вигоди*: історичні будівлі та райони можуть бути головною туристичною визначною пам'яткою, а також можуть привабити підприємства та мешканців у цей район, що призведе до економічного пожвавлення.

3. *Переваги для навколишнього середовища*: завдяки збереженню та повторному використанню існуючих будівель можна зменшити вплив нового будівництва на навколишнє середовище, наприклад, використання ресурсів і утворення відходів.

4. *Соціальні переваги*: збереження міст може допомогти створити відчуття спільності та ідентичності, зберігаючи унікальний характер і чарівність району.

5. *Сталість*: адаптивне повторне використання будівель може зробити їх більш енергоефективними та стійкими, що допоможе містам бути більш стійкими до зміни клімату та інших екологічних проблем.

6. *Урізноманітнення житлового фонду*: збереження міст може забезпечити різноманітність та інклюзивність житлового фонду міста з різними типами житла, враховуючи рівні доходу та спосіб життя [5].

Угода про співпрацю між Францією та ЮНЕСКО активно сприяла розробці інтегрованих і скоординованих методологій управління та розвитку, які використовують економічні, соціологічні та культурні ресурси. Яскравим прикладом цього є спільний проект із захисту та розвитку міста Луанг Прабанг у Лаоській Народно-Демократичній Республіці. Місто Луанг Прабанг було внесено до Списку всесвітньої спадщини в грудні 1995 року. Розташоване в гористій північній частині Лаосу, біля злиття річки Меконг і річки Хан, Луанг Прабанг є колишньою королівською столицею одного з королівств Лаосу. Виняткова універсальна цінність об'єкта обумовлена тісним зв'язком між забудованим і природним середовищем, а також поєднанням лаоської міської структури – народної дерев'яної архітектури – та сітчастого плану, типового для урбанізму колоніальної епохи. Цінність рамок, визначених владою та запропонованих експертами, можна зрозуміти лише в тому, як нинішні мешканці роблять їх своїми та розділяють принципи. Саме в цьому сенсі збереження, покращення та управління містом Луанг Прабанг можна вважати успіхом [4] (рис. 2).

Рис. 2. Луанг Прабанг після співпраці з ЮНЕСКО

У центрі Одеси сконцентровано велику кількість унікальних будівель та споруд, що становлять архітектурну цінність як окремо, так і як складову забудови. 23 липня 2023 року ворог завдав масштабного удару по історичному центру Одеси, який знаходиться під захистом ЮНЕСКО. Тоді внаслідок атаки у місті було пошкоджено 25 пам'яток архітектури, зокрема Спасо-Преображенський кафедральний собор.

Як зазначив мер Одеси Геннадій Труханов, не було часу чекати, адже можна було втратити ще й те, що залишилося від Собору після влучання ракети. Тому за кошти благодійників та парафіян Одеської єпархії було відновлено дах, а також розпочалися роботи з відновлення найбільш пошкодженої частини будівлі. У жовтні 2023 року Італія оголосила про допомогу Одесі, а вже у грудні визначила суму коштів для допомоги у відновленні Собору. 2 квітня 2024 року, відбулася символічна закладка перших цеглин у стіни південно-східної частини Собору. Напередодні з обох підвальних поверхів прибрали обвалені

конструкції, укріпили південну стіну головного вівтаря та стабілізували пошкоджені ділянки кладки і міжпідвального перекриття. Відновлення собору триває [6] (рис. 3).

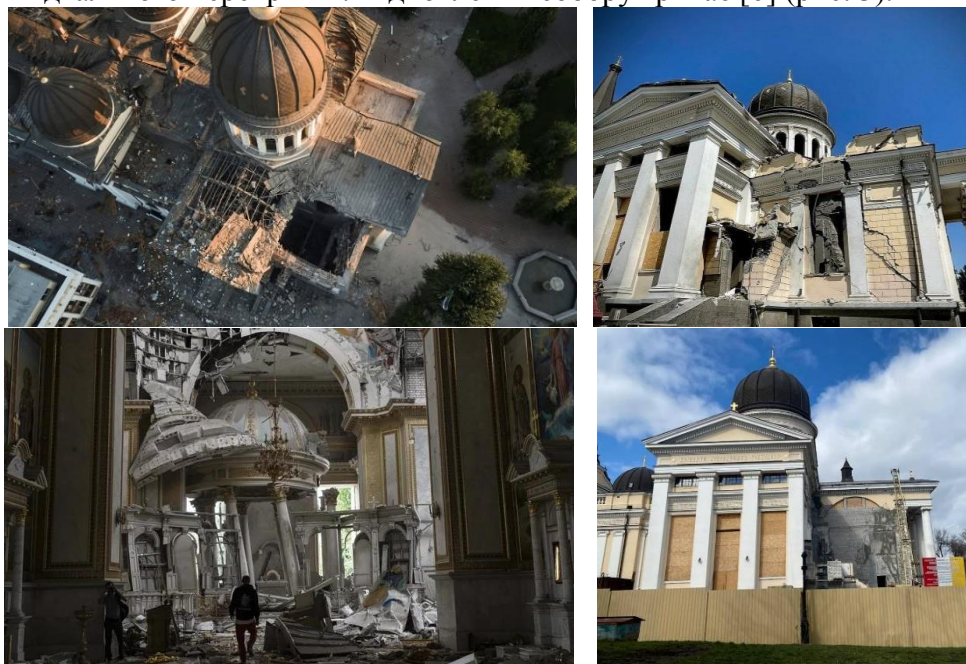

Рис. 3. Одеський Спасо-Преображенський собор до та після початку відновлення

Висновки та результати. Проаналізувавши сферу збереження міської забудови, її складові та причини щодо активного впровадження, зроблено висновок про надзвичайну важливість об'єднання зусиль задля реалізації цього процесу. Світовий досвід показує, як Всесвітня організація ЮНЕСКО відкрита до співпраці, надання необхідних ресурсів та допомоги з метою збереження світової спадщини, що в свою чергу, має прямий вплив на розвиток та покращення локальної зони (міста, країни і т.д.). Досвід України в питанні збереження та відновлення культурної спадщини наразі має позитивні результати, як і поширення обговорення цієї проблеми та знаходження вирішення проблем її фінансового та інших аспектів. За таких важких часів нашої країні як ніколи необхідно розвивати галузь відбудови та реставрації культурно-історичних об'єктів, що є підґрунтям їхнього збереження, а значить і збереження всієї держави.

Література:

1. Asian Development Blog. Why Preserving Urban Heritage Makes Economic Sense [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blogs.adb.org/blog/why-preserving-urban-heritage-makes-economic-sense>
2. LinkedIn. Historic Preservation And Conservation: Balancing Modernization And Cultural Heritage in Urban Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.linkedin.com/pulse/historic-preservation-conservation-balancing-cultural-monika-palani>
3. ThoughtCo. The Importance of Historic Preservation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thoughtco.com/historic-preservation-and-urban-planning-1435784>
4. UNESCO. World Heritage Convention. Technical cooperation for the enhancement, development and protection of the Town of Luang Prabang, Lao People's Democratic Republic [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://whc.unesco.org/en/280/?id=29&>
5. Urban Design Lab. What Is Urban Conservation? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urbandesignlab.in/what-is-urban-conservation-urban-design-lab/>
6. Офіційний сайт міста Одеси . Новини. Відновлення в Одесі Спасо-Преображенськoб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://omr.gov.ua/ua/news/237281>